

לאברהם

ויקראו לפניו אברהם (בראשית מא, מג)
"זה יוסף שהיה לך בחימה" (ד"ט)

מתורתו ומשנתו של
שר התורה הגאון הקדוש
רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת אמור תשפ"ד • שנה ד' - גליון קע"ד • מכון "אוהבי תורה" להוצאת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

בית האוצר
מערכת אכלר רטו

אַלְמָנָה וְגו' לֹא יִקַּח פִּי אִם בְּתוּלָה מַעֲמִיו יִקַּח אִשָּׁה (כא, יד).

גם ארוסה נקראת 'אשה'

אי ארוסתו נקראת 'אשתו' או רק נשואתו. עיין יבמות (סא). במשנה, אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס כו', שומרת יבם שנפל לפני כהן הדיוט ונתמנה להיות כהן גדול כו' - הרי זה לא יכנוס. ובגמרא שם, תנו רבנן, מניין שאם אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול שיכנוס, תלמוד לומר 'יקח אשה'. אי הכי שומרת יבם נמי. 'אשה' - ולא יבמה, עכ"ל הגמרא.

ומוכח דארוסה נקראת אשה, ולכן מפרשין תיבת 'אשה' אארוסה, היינו דאם היא אשתו באירוסין אז מותר לקחתה אף על פי שהיא אלמנה, מה שאין כן כשהיא רק יבמתו ולא אשתו, וזהו ענין המיעוט 'אשה' ולא יבמה, ודו"ק.

גליוני הש"ס
תנינה יד:

וּמַעוֹד וְכֹתוּת וְנִתּוּק וְכָרוּת לֹא תִקְרִיבוּ לַד' וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ (כב, כד).

סידוס אגו | בבעלי חיים שבים | בבית המקדש | בחוץ לארץ

בחגיגה (יד):, שאלו את בן זומא, מהו לסרוסי כלבא, אמר להם 'ובארצכם לא תעשו' - כל שבארצכם לא תעשו.

עין חזקוני בפרשתנו (כאן ד"ה וכוות), דמאן דאמר (ראה מדרש שמואל יח, ו) 'ויסוף שמואל את אגג' (שמואל א טו, לג) - שסירסו, הוראת שעה היתה.

ועיין שאילת יעב"ץ (ח"א סימן קיא), אם נוהג איסור סידוס בדגים ובעלי חיים שבים. עיין שם שכתב בפשיטות לאיסור, דאף על גב דכתב 'בארצכם', מכל מקום 'ארץ' כולל גם הים, עכ"ל, עיין שם היטב. וצריך עיון מגמרא חולין (קכז:), מתוך שנאמר (לעיל יא, טז) 'עכבר', שומע אני אפילו עכבר שבים כו', תלמוד לומר (שם) 'על הארץ'.

ויש לעיין גם כן, המסרס בעלי חיים בבית המקדש אי יתחייב על הסידוס, עיין מגילה (כב:), ד'בארצכם' דכתיב באבן משכית (להלן כו, א) - ממעט בית המקדש. אולם שם יש סברא לחלק, לכן אהני 'בארצכם' למידרשיה למעט בית המקדש, מה שאין כן כאן דאין סברא להתיר בבית המקדש יותר מבעלמא - אולי לא דרשינן 'בארצכם'. ויש לחלק עוד באופן אחר, ואין כאן מקום להאריך.

ועיין ספרא בפרשתנו (פרק ז ברייתא יא), 'בארצכם', אין לי אלא בארץ, בחוצה לארץ מניין, תלמוד לומר 'לא תעשו', בכל מקום שאתם, עכ"ל. ואולי הריבוי הזה מרבה גם ים ובית המקדש - לא לבד חוץ לארץ.

ועיין תוספות שבת (ק: ד"ה תלמוד), מה שהביאו בשם **השאלות** (שאלתא קה) דחוץ לארץ ממילא נפקא, דכיון דהוא חובת הגוף, אין סברא לחלק בין ארץ לחוץ לארץ, ועל כן דרשינן 'בארצכם' - אפ"ל שבארצכם, לא למעט חוץ לארץ, עיין שם היטב. וזה צריך עיון מספרא הנ"ל.

ועיין עוד בבא מציעא (קיא:), תלמוד לומר (דברים כד, יד) 'בארצך' - כל שבארצך. ועיין שם בתוספות (ד"ה כל) דכתבו גם כן כשאלות הנ"ל, עיין שם היטב.

גליוני הש"ס
מגילה כה.

יְשׁוּר אִו שֶׁה אַתּוּ וְאַתּוּ בְּנוֹ לֹא תִשְׁחַטּוּ בְיָוִם אֶחָד (כב, כח).

אם טעם האיסור משום רחמי הקב"ה

במגילה (כה:), ההוא דנחית קמיה דרבה, אמר 'אתה חסת על קן צפור, אתה חוס ורחם עלינו, אתה חסת על אותו ואת בנו, אתה חוס ורחם עלינו. ובתוספות (שם ד"ה מפני) וז"ל: יסד **הקליר** בקדושתא שאנו אומרים ביום שני של פסח, 'צדקו אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד', דמשמע שרצה לומר שהקדוש ברוך הוא חס על אותו ואת בנו וכו'.

ועיין תרגום יונתן על הכתוב 'ואותו ואת בנו לא תשחטו' וגו', וז"ל: עמי בני ישראל, הִיִּכְמָא דאבונן רחמן בשמיא, כן תִּהְיוּן רחמנין בארעא, תוֹרְתָא או רחילא - יתה וית ברה לא תיכסון ביומא חד.

ועיין שו"ת הרשב"א (ח"ד סימן רנג): שאלת, **שהרמב"ם** ז"ל (מורה נבוכים ח"ג פרק מח) נתן טעם לאיסור 'אותו ואת בנו', לפי שהבהמות בטבען דואגות על בניהם כשראוות ששוחטין את בניהם. וטעם זה אינו מספיק למה ששוחטין זה שלא בפני זה, תשובה, אל תתן לבך לטעמי המצוות שכתב הרב ז"ל, כי יש ויש קושיות גדולות כמעט בכלן, וגם בזו קושיא, דאם כן נצטרך לומר שהבהמות כבני אדם מכירין את בניהם, ואפילו לאחר גדלות שאינן כרוכין אחריהם (עיין חולין עה:), ושאינן האב דואג אלא האם. ובשלוח הקן אין ההקפדה בשחיטה, ויש הקפדה בלקיחה (ראה דברים כב, ו), ושיניח האם הדואגת ויקח הבנים (ראה שם שם, ז), ושהבהמה דואגת והחיה אינה דואגת. וחוץ מכבוד הרב ז"ל אין משגיחין בטעמים האלו, וברוך הוידע טעם גזירותיו, עכ"ל.

וצריך עיון קצת על הרשב"א מסוגיא דמגילה

אוצרות יוסף
דרוש ח

וּסְפָרְתָם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשְּׁבֵת וְגו' שְׁבַע שְׁבֻתוֹת תְּמַיְמַת תִּהְיֶינָה (כג, טו).

ענין ספירת הימים והשבועות

הנה עניין ספירת העומר - דמצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי (תגינה יז: מנחות טו) - וכמו שנאמר 'שבע שבתות תמימות' וגו', 'שבעה שבועות תספר לך' וגו' (דברים טו, ט), כבר כתבו ז"ל (עיין זוה"ק אמור צו: דרשות מהר"ל דרוש על התורה ד"ה ומפני) דימי העומר הם הכנת עצמו לקבלת התורה דשבעות. ועל כן ממה שציוותה תורה למנות שבועות וחילקה הזמן בשבעה שבועות, נראה מזה דצריך לקנות שבע תכונות ומדרגות בטוב וקדושה - לשיהיו ראויים אחר כך לקבלת התורה, וניתן לקניית כל מדרגה שבוע אחת.

והנה מה שציוותה תורה למנות גם כן הימים, מובן עניינו היות כל מדרגה ותכונה כלולה מכל השבע, וכטבע מדרגות הקדושה - שענינם האחדות וההתכללות, וכוללים זו מזו (עיין פרדס רמונים שער ח פרק ב: שליח מסכת פסחים אות ק-קט), ועל כן הם שבעה ימים בכל שבוע, והם מ"ט יום (עיין פרדס רמונים שער יג פרק ג ד"ה הד').

והוא כענין ש"ס ראש השנה (כא): על המשנה - בין שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת. ובגמרא, מאי משמע דהאי 'עלילי' לישנא דמיגלי הוא, אמר רבי אבהו, אמר קרא (תהלים יב, ז) 'אֲמֹרֹת ד' אֲמֹרֹת טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזקק שבעתים'. רב ושמואל, חד אמר - חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה - חסר אחד כו'. וברש"י שם (ד"ה חמישים), דדריש מקרא הקדום 'מזקק שבעתים', דכוונת תיבת 'שבעתים' - שבעה פעמים שבעה, והם מ"ט שערי בינה שנמסרו למשה, עיין שם.

ואם כן, מדאפקיה קרא בלשון 'שבעתים' דהוראתו שבעה פעמים שבעה - ולא אמר 'מזקק ארבעים ותשעה', משמע גם כן דענין המ"ט הוא באמת רק שבעה, ואך מפאת שכל אחד מן השבעה כלול מכל השבעה, לכן הוא ממילא שבעה פעמים שבעה - מספר מ"ט, ודו"ק.

ומוכן ממילא דכך הוא גם כן בענין מ"ט ימי הספירה - דעניינם שבעה פעמים שבעה, ועל כן הוא מניית שבעה שבועות, וכל שבוע כלול מכל השבעה, וזהו מניית השבעה ימים בכל שבוע.

ד) שאמרה: 'אתה חסת על אותו ואת בנו', הרי שיש בזה טעם של רחמים.

ואינה תלויה בארץ".
א) דאין אותו ואת בנו נוהג באב ובנו.

א) והאריך שם בראיות מכמה מקומות וכאן הובא השייך לפרשתנו.
ב) וז"ל: 'ולא מוקמינן ליה למעוטי חוצה לארץ, דחובת הגוף היא

'כִּי אִם לְשֹׂארוֹ הִקְרַב אֵלָיו לְאָמוֹ וּלְאָבָיו' (יט, יח) מדוע צריך לרבות שבן נטמא ל'אביו חזקה'

~ מתוך: בית האוצר מערכת ב כלל יח ~

ועניין 'מוחזק אחריו' עניינו בפשיטות - שהוא מיוחס אחריו, ובני אדם מחזיקים אותו לבנו של זה, יהיה מפאת חזקת כרוך אחריו כפירוש הר"ש משאנ"ץ, עיין שם היטב בקידושין (פ), או מפאת רוב בעילות הלך אחר הבעל, דקרי ליה התורת כהנים אמור הנ"ל 'אביו חזקה', מכל מקום כל שהוא מוחזק ומתייחס אחריו לבן - הוא יורש את העבד מגזירת הכתוב.

ואפילו אם האמת שאינו בנו, מכל מקום כל שלא נודע האמת הזה, והוא מוחזק אחר זה מפאת דירוב בעילות' כו' - ככל בני אדם שמוחזקין אחר אביהם רק מפאת רוב הנ"ל, הנה הוא יורש בוודאי את העבד, וגזירת הכתוב הוא בתיבת 'אחריכם', דמדלא כתיב 'לבניכם' לבד, רק 'לבניכם אחריכם', לכן אין עצמיות היותו בן הוא הפועל הירושה, רק היותו מוחזק אחריו לבן - כטעם 'לבניכם אחריכם' - הוא הפועל הירושה, ויורשו בעצם מפאת ההחזקה שמוחזק אחריו לבן אפילו אי קמי שמיא גליא שאינו בנו, ודו"ק היטיב מאוד.

'אחריו' שכתוב ככהונה סגי בחזקה - אף אם באמת אינו מזרע השבט

ולפי זה נראה, דלענין כהונה נמי דכתיב (במדבר כה, יג) 'והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם', אם כן גם כן כיון דלא נאמר 'לזרעו' לבד, רק 'לזרעו אחריו', אם כן גם כן כל המוחזק ומתייחס אחר שבט הכהונה מפאת רוב בעילות כו', אף שבאמת אינו מזרע שבט הכהונה, מכל מקום יש לו 'ברית הכהונה', והוא כהן לכל הדינים הנאמרים בכהונה שמכללם איסור הטומאה למת, ודו"ק היטיב מאוד.

בהיתר להיטמאות לא כתוב 'אחריו' וצריך אביו ממש

ואם כן, הרי נתבאר דגם באביו חזקה, מכל מקום אסור גם כן להיטמא למתים בוודאי. דאף אם באמת אינו בנו, מכל מקום מפאת החזקה לבד יש לו גם כן 'ברית הכהונה' לכל דיני כהונה - שמכללם איסור הטומאה למתים, דגזירת הכתוב הוא בקרא ד'והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם' וכנ"ל.

ואולם לענין היתר הטומאה לאביו, שם הרי לא נאמר 'לאביו אחריו יטמא', רק נאמר סתם 'לאביו' יטמא, ואם כן הא בעינן אביו בפועל, ואם באמת אינו אביו - לא מהני ההחזקה והייחוס להתיר הטומאה, רק עניין היותו אב בעצם הוא שמתיר, ואם כן כיון דלא ידעינן היותו אב בעצם רק מרובא דרוב בעילות כו', נמצא שפיר דאיסור הטומאה הוא וודאי מכח החזקה, רצה לומר הרוב בעילות כו', ואילו היתר הטומאה הוא רק החזקה לבד - לא וודאי.

ועולים שפיר גם כן דברי התורה ככהנים כהוגן בכל סתם 'בן' דהוא בן החזקה, ואין צורך לחפש אחר גווי רחיקי בזה, רק הכוונה שפיר על כל סתם בן דהוא בן חזקה, ועם כל זה שפיר איסור הטומאה הוא וודאי, ואילו ההיתר הוא רק מכח רוב בעילות כו', ודו"ק כי זה נכון מאוד בסייעתא דשמיא, עד כאן לשונינו בזה בחידושי שם.

גר שמת ואין לו יורשים
- **העבד נחשב מוחזק והבן מוציא**
ורק כך צריך לומר, דכיון דמשכחת גר שמת והניח בן, והיו לו עבדים, דאם אין הבן בנו - הא הוי גר שמת ואין לו יורשים דזוכה העבד בעצמו, ואם כן בכהאי גוונא הא הוי הבן מוציא שפיר מיד העבד המוחזק, ועל כן משום גר שמת כו', כתב קרא האי לישנא 'לבניכם אחריכם'.

דאף על גב דבסתמיות התורה נאמרת לישראל (עיין סנהדרין גט), ורק דגם בגר נוהגים כל דיני התורה, וכדכתיב (במדבר טו, טו) 'הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר', אבל לא מיסתבר לאוקמיה קרא לומר שהכתוב מדבר אל הגרים לבד, ואילו בישראל הא לא משכחת הצרכת דין זה, דבישראל הא אין לך אדם שאין לו יורשין (עיין קידושין כא), וירושה ממשמת והולכת עד ראובן (בבא בתרא קטו), ואם כן הא אין העבד מוחזק בעצמו, דממה נפשך אינו של עצמו רק של יורש האחר וכנ"ל. מכל מקום אין בזה קושיא, דהכתוב נאמר שפיר לישראל, ועם כל זה נאמר גם כן שפיר יתורא דתיבת 'אחריכם' לומר דכל המוחזק אחריו כו', משום הנפקותא שיש בזה לגבי גר, ודו"ק.

'אחריכם' דרשינן דסגי בחזקה - אף אם קמי שמיא גליא שאינו בן

ועל כל פנים הנה דרש התורה כהנים הנ"ל, דמדלא כתיב 'לבניכם' לבד, רק 'לבניכם אחריכם', לא בעינן בנו וודאי, רק כל שמוחזק אחריו לבן - דינו כבן וודאי לענין ירושת העבד.

בחידישנו כתבנו על התורה כהנים ריש אמור (פרשה ב ברייתא ד), 'לאמו ולאביו' וגו', יאמר 'לאמו', מה תלמוד לומר 'לאביו', מה אמו שהיא מתחללת הרי הוא מיטמא לה, אביו שאינו מתחלל אינו דין שיטמא לו, אילו כן היית אומר מה אמו בידוע אף אביו בידוע, אביו חזקה מניין, תלמוד לומר 'לאביו'.

ובר"ש משאנ"ץ שם (ד"ה ת"ל): צריך להתיישב, למה לי ריבויא ב'אביו חזקה', דממה נפשך מטמא לו, דאם אביו הוא מיטמא לו מקל וחומר דאמו, ואם אינו אביו - הרי הוא ממזר, ואינו מוזתר בילא יטמא' כו', עיין שם. והרבה תירוצים נאמרו בזה - לפרש דברי התורה כהנים על איזה אופן דלא שייך ממה נפשך.

ביאור ההוה אמינא בנו שמוחזק אחריו אינו בנו

ואני כתבתי בזה בחידושי שם, דדברי התורה כהנים נכונים בפשיטות ככתבם וכלשונם, על פי המבואר בתורת כהנים בהר (פרשה ו ברייתא ה) על הכתוב (להלן כה, מו) 'והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם', וז"ל: ומניין לכל המוחזק אחריו בנו - שהוא בנו, תלמוד לומר 'לבניכם אחריכם', עכ"ל. ובפירושו הר"ש משאנ"ץ: ומניין למוחזק אחריו בנו שהוא בנו, פירוש, ואין צריך להביא עדים, וכן אמרינן פרק עשרה יוחסין (פ), סוקלין על החזקות, עכ"ל.

ועיין שם בהגהות מהר"ד (ד"ה ומנין) שכתב: ונראה לי, דהוה אמינא כיון דכל מה דחשבינן ליה בנו אינו אלא משום דרוב בעילות הלך אחר הבעל (חולין יא), ואין הולכין בממון אחר הרוב להוציא מיד המוחזק (בבא קמא כז), והעבד הוא מוחזק בגוף של עצמו, כדאמרינן קידושין (כג), גדולים קנו עצמן בני חורין, קא משמע לן 'לבניכם אחריכם' - העומדים אחריכם, עכ"ל.

עבד אינו של עצמו - ומהני הרוב של הבן

ובמחילת כבוד תורתו הרמה, הנה אלה הדברים סתמא - כמו שכתב - לא נהירין. דבישראל המניח בן אחריו, אף דיש להבן רק רוב - דרוב בעילות הלך אחר הבעל, מכל מקום מהני שפיר לירש את העבד, דלא שייך כאן הך דהעבד הוא מוחזק בעצמו ואין הולכין בממון אחר הרוב להוציא מיד המוחזק, דהא העבד בלאו הכי אינו של עצמו, דהא אם אין הבן - בן, הוי העבד של קרוב אחר, הקרוב קרוב קודם (עיין בבא בתרא קח), ועל כל פנים של עצמו אינו, ואם כן הרי אין הדין כאן עם העבד, דהעבד ממה נפשך אינו של עצמו, והדין רק בבן עם הקרוב - אם העבד של הבן או של הקרוב, ואם כן לגבי הקרוב הא מהני שפיר הרוב של הבן, דהקרוב גם כן הא אינו מוחזק, ובא לירש כמו הבן, ואם כן וודאי דהבן קודם לו מפאת הרוב.

(ג) וראה עוד גילויי הש"ס כתובות (כד: ד"ה גדולה), שהאריך אם כהנים בזמן הזה חשובים כהני ספק או וודאי.

(ב) המשך לשונו: "עיין שם בהגהות מהר"ד (ד"ה ומנין) גירסת הילקוט (פרשת בהר רמז תוס' ד"ה מנין)". וכוונתו, שהגירסא שהובאה כאן היא מהילקוט, ובתורת כהנים גופיה הגירסא אחרת.

(א) עיין ר"ש משאנ"ץ שם; שו"ת הרשב"א (חלק א סימן כז); אור החיים כאן. וראה גם בית האוצר שם (אות ד"ה נראה), חוסן יוסף (אות נ סוף ד"ה ועי"ל), מה שכתב ביישוב דברי התורה כהנים.

ספירת העומר - להבין יקרת הזמן

השעון הוא הגדול שבספרי המוסר - כי כל רגע שהולך לאיבוד אינו חוזר לעולם | הזמן והפנאי הם ברכה - אם מנצלים אותם כראוי; אך כשמאבדים אותם לריק - אין קללה גדולה מזו | ימי הספירה באו להורות לאדם להבין יקרת הזמן ועל ידי כך יבוא לחכמה הנדרשת לקבלת התורה

זה שיום זה שקול ככל ימי הספירה. **בתוך** דבריו (פיסקא קטד) מזכיר רבינו יסוד גדול בענין יקרת הזמן, שעל העובד את השי"ת להתבונן בחשיבות יקרת הזמן, ועל ידי זה יבוא לחכמה הנדרשת לקבלת התורה - והוא הוא ענין ספירת העומר שענינה הכנה לתורה.

"עוד טעם לענין מעלת יום ל"ג בעומר והיותו שקול ככל ימי הספירה - דכתבתי כבר (שם פיסקא מט; נד; נט; פג) כמה אנפי בזה. ויש לומר עוד דימי הספירה הם הכנה לקבלת התורה (עיין זוה"ק אמור צז; דרשות מהר"ל דרוש על התורה ד"ה ומפני) דהיא נובלות חכמה שלמעלה (עיין ב"ר יז, ה), ואין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה - ברכות נה), ולכן צריך לזכות לחכמה, ועל כן באה המצוה למנות הימים (ויקרא כג, טז; עיין מנחות טו), דזה מביא חכמה.

"למנות ימינו כן הודע" (תהלים צ, יב), פירוש, תן לנו דעת להבין יקרת הזמן ולמנות הימים, ולא נבלה הזמן לריק, רק בהשגת השלימות, ועל ידי זה 'ונביא לבב חכמה' (שם) ודו"ק". ואם כן כל ענין הספירה בכלל לזכות לחכמה.

"ועל כן ל"ג בעומר דענינו 'אוהב את התוכחות", דזה גם כן זוכה לחכמה וכמו שכתבתי כבר. ועיין בנתיבות למהר"ל ז"ל נתיב התוכחה (פרק א ד"ה ובמדרש), הביא ממדרש (עיין ליקוט פרשת דברים רמז טשצג ד"ה ד"א) שכל המקבל תוכחה נעשה חכם, ואם כן ענין ל"ג בעומר בפרט ככל ענין הספירה בכלל, ודו"ק".

זה מתנה לחתן היא כדי לרמוז לו שכל דקה שווה יותר מזהב, כי מחוגי השעון ותנועותיהם מסמלים את הזמן עצמו ושעון הזהב כולו אינו אלא כיסוי ושמירה לזמן⁷.

בשמו של הרה"ק בעל 'חידושי הרי"מ' מגור זצ"ל נאמר, שפירש את הפסוק בתחילת פרשת בחקותי (כו, ט): 'ופניתי אליכם (אפנה מכל עסקי. רש"י) והרביתי אתכם' וגו', שגם התיבות 'ופניתי אליכם' הן ברכה מיוחדת, "שיש לכל עובד השי"ת פנאי על כל דבר ודבר".

העיר על כך הרה"ק בעל 'בית ישראל' מגור זצ"ל, כי גם בקבלות שבפרשת בחקותי מצינו לשון זה, שאמר הקב"ה (שם פסוק יז): 'ונתתי פני (פנאי שלי. רש"י) בכס'. ולכאורה צריך עיון, האם זו ברכה או קללה.

והשיב: "כאשר האדם מנצל וממלא את הזמן בתורה, בתפילה ובמעשים טובים, הרי הזמן והפנאי היא הברכה הגדולה ביותר. אבל כשהולכים בטל ומאבדים את הזמן לריק, אין קללה גדולה מן הזמן...".

בדרוש שנשא רבינו הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע בשבת שלפני ל"ג בעומר (אוצרות יוסף דרוש ח), בבית הכנסת הרמ"א ז"ל בעיר קראקא יצ"ו, הרחיב רבינו בענין ימי ספירת העומר בכלל, ובענין יום ל"ג בעומר בפרט, ואף הרחיב בענין

עוד בחיים חיותו של הרה"ק בעל 'אמרי אמת' מגור זצ"ל כתב עליו הרה"ח ר' יצחק גרשטנקורן ז"ל מייסד העיר בני ברק, את התיאור הבא מימי שהותו במחיצתו בעת ביקורו הראשון בארץ ישראל, בשלהי חורף שנת תרפ"א:

"הרבי מגור, מהיותו מטבעו מתמיד מופלא בתורה, אינו מעורב עם העולם ביותר, אף למקורביו אינו מקדיש יותר מרגעים ספורים. אוהב הוא את הקיצור, מצמצם וממעט בדברים... בגור לא היו מרבים בדברים על זריזות, זהירות, נקיין, חסידות, טהרה, קדושה וכו', אלא היו מראים הלכה למעשה: חילוקו של מעת-לעת - עשרים וארבע שעה, חילוקה של שעה - ששים רגע, ובמשך אותם ששים רגע אפשר להיות עושה הרבה. אפשר לקיים מצות סנדקאות בכמה בריתות, ואפשר עוד לקיים מצות ביקור חולים אצל מקורב במרחק כמה עשרות רחובות בכרך וורשה. אם אמרו: אין דייקנות בישראל - לא התכוונו לגור; שם היה המעת-לעת כולו דופק והולך בדייקנות".

ואכן ידוע ומפורסם הדבר כמה ייקר את הזמן עד שכל רגע ממש היה מחושב לתורה ולעבודת השי"ת⁸.

פעם אחת נכנס אליו אברך צעיר ושאלו באיזה ספר מוסר וחסידות יקבע חוק לימודו. הראה ה'אמרי אמת' בידו על שעונו ואמר: "זהו הגדול שבספרי המוסר, כל רגע שהולך לאיבוד אינו חוזר לעולם".

הוא היה אומר, שהטעם שנהגו לתת שעון

(א) בספרו 'זכרונותי על בני ברק' (חלק א עמוד 55).

(ב) בהיותו בארץ ישראל בשנת תרפ"ד, היה עמו גם אחד מאדמו"רי פולין, וכששמע שנוסע למחרת לכותל המערבי, ביקשו שיאמר לו באיזה שעה הוא נוסע, כי הוא רוצה להצטרף ולנסוע עמו. אמר לו שנוסע בשעה 11. ולמחרת, כשרצה לנסוע והאדמו"ר לא הגיע, אמר שיחכו עוד דקה ולבסוף נסע בלעדיו. בערב בא האדמו"ר הנ"ל בטענה למה לא חיכו לו, אמר לו: 'הרי קבענו שעה וחכינו עוד דקה! ענה לו: 'הייתי אז למעלה מן הזמן'. אמר לו: 'אולי כוונתך לומר למטה מן הזמן, כי הזמן הוא הדבר החשוב ביותר ואין למעלה ממנו...' (ספר 'אמרי אמת' - ליקוטים עמוד 240).

(ג) סיפר הרה"ק מהר"ם מבילגורייא זי"ע, שפעם אחת כאשר שהה עם אביו הרה"ק מהר"ד מבעלזא זי"ע בעיר המרפא מארינבאד, נלווה אל אביו בשעה שהלך לבקר את הרה"ק בעל 'אמרי אמת' זצ"ל מגור שגם הוא שם. הביקור התארך זמן רב, שבו שוחחו בענינים העומדים על הפרק בצרכי הכלל. כשנפרדו בתום הביקור והרה"ק מבעלזא זי"ע יצא ממעונו של הרה"ק מגור החוצה, היו צריכים לעבור דרך מרפסת אשר הלון חדרו של הרה"ג מגור היה פונה אליה. כשחלפו ליד החלון, הבחינו בהתפעלות רבה, כי על אף שלא חלפו כי אם רגעים אחדים מאז סיום הביקור, כבר היה הרה"ק מגור שקוע כל כולו בסוגיא

או דיבור, כשיעשה הדבר כראוי, בלי תערובות מחשבת פסול, ותהיה מחשבתו זכה ובכוונת הלב כראוי, והו השעה אחת שאמרו רז"ל. ובכח זו השעה יכול להמשיך עוד כמה שעות וזמנים וימים ושנים, שיהיה הכל על זה הדרך ויהיה בכל זמן מוסיף והולך. והעיקר הוא, שיראה בכל שעה ורגע מה עשו בזה השעה, ויהיה הרגע יקר בעיניו, שכשיעבור זו השעה אינו יכול להחזירה ולתקנה, כי השעה שלאחריה יש לו עבדות השי"ת לה, ושעה שעברה עברה".

(ו) מובא בספר 'ארזי הלבנון' (חלק ב עמוד תתסג).

(ח) וכן כתב ב'העמק דבר' פרשת אחרי, בביאור הפסוק (טו, כא) 'איש עתי המדברה': 'פירש הפרחון (רבי שלמה אבן פרחון, בעל 'מחברת העיון'), שהוא מלשון הכתוב בספר ישעיה (ג, ד) 'לענות את יעף דבר' (מלשון עת חמן. מצודות שם), היינו חכם לב ויודע איך לעשות דבר בעתו".

(ט) ראה שם פיסקא כט-לד, שימי הספירה - שהם הכנה לקבלת התורה - מכוונים כנגד מ"ח מעלות שהתורה נקנית בהן, והמעלה הל"ג היא 'אהוב את התוכחות', ראה שם דבריו הנפלאים.

(י) שם פיסקא לו: 'קבלת התוכחה עניינה חכמה, כדכתיב (משלי ט, ח) 'הוכח לחכם ויגהג', וכתבי (שם טו, לא) 'אזון שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין'".

שלמד לפני הביקור בצוותא עם גיסו הגה"צ רבי חנוך צבי הכהן לעווין זצ"ל אבד"ק בענדין. הדברים עשו רושם, כאילו הם שקועים בסוגיא זו ברציפות זה זמן רב, וכלל לא עסקו דקות אחדות קודם לכן בענינים אחרים (קובץ 'מראות הקודש' - בעלזא, עמוד מז).

הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל ראש ישיבת 'באר יעקב' סיפר, שכשלמד בבראנוביץ אצל הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל הי"ד, סיפר להם רבם הגדול בהתפעלות עצומה, שבביקורו בעיר ווארשא ביקר אצל ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל, וראה שהרבי קבע לעצמו סדרי לימוד של חמש דקות. הוא חזר על כך בפני התלמידים, כדי שיקבלו מזה חיזוק עד כמה יש לייקר את הזמן (ספר 'שירת היס' עמוד 74).

(ד) ראה ספר 'ראש גולת אריאל' (חלק א עמוד רסב).

(ה) ספר 'שיח שרפי קודש' (חלק א דף יג) בשם 'החסיד המופלג בתו"ח' כו' מוה"ר יואל מווארקיי ז"ל".

ואפשר להסמין לזה מה שכתב בספר 'בית אהרן' (קארלין, לפרשת החדש): 'אמר, 'בל תאחר' - דוא זאלסט זיך ניט פאר שפעטיקין. ודיבר מזה בתוכחות מוסר, שיראה כל אדם שלא ילכו השעות אצלו לבטלה, כי יש קונה עולמו בשעה אחת. ולא דווקא שעה זמנית, אלא אפילו רגע נקרא שעה. כי כל מה שאדם עושה, הן בעשיית המצוה והן בלימוד והן בתפלה והן בעשיית גמילות חסדים, או שום עשייה

קנין נעקר עוד לפני קבלת המי שפרע'

עיין ש"ס בבא מציעא (עד:), האי גברא דיהב זוזי לנדוניא דבי חמוה, לסוף זל נדוניא, אתו לקמיה דרב פפא, אמר ליה, אי פסקת עמו כשער הגבוה - שקול כדהשתא, ואי לא - שקיל כי מעיקרא. אמרו ליה רבנן לרב פפא, ואי לא פסק שקיל כמעיקרא, מעות נינהו, ומעות לא קני. אמר להו, אנא נמי לקבוליה עליה מי שפרע' קאמינא כו'. ותיפוק ליה דשליח שווייה.

וברשי: ותיפוק ליה דאין כאן מי שפרע' אצל לוקח נדוניא זו, דהא שליח שווייה - של בית חמיו עשאוהו שליח לפסוק, וחמיו חוזר בו, ומה בידו של זה לעשות שבת דין מקללין אותו, וחמוה נמי לאו בר קבולי מי שפרע' הוא, דמצי אמר היה לך לפסוק כשער הגבוה, ולתקוני שדרתיך ולא לעוותי, ובדבר עיוות במה שהיה עליו לתקן - לא נעשה שלוחו, עכ"ל.

ובשיטה מקובצת שם (ד"ה וזה): ותיפוק ליה דשליח שווייה, מבין ריסי עיני רש"י משמע, דהכי נמי הוי פריך אפילו אי מעות קונות, דלא קני, דאמר ליה לתקוני שדרתיך כו'. ויש לפרש, דלעולם אי קנו - קני, ולא יכול למיהדר ביה שום אחד מהם, כיון שלא פירש בפירוש, ושאני הכא דלאיפטורי מימי שפרע' די בכל דהו כו', עכ"ל.

ומשמע, דהמקח נעקר גם קודם קבלת מי שפרע'. דאי תימא דכל זמן שאין מקבל מי שפרע' - קניין המעות קיים, אם כן אמאי די בכל דהו, הרי גם כאן יש קניין מעות כמו אילו היו מעות קונות, דכל זמן שאין מקבל המי שפרע' הרי קניין המעות קיים, ועל ידי קבלת המי שפרע' הוא שנעקר הקניין, ואם כן על כל פנים הרי צריך לקבל מי שפרע', ואם אין מקבל - הרי יש קניין המעות דאליס, ולא מהני טעם כל דהו הנ"ל למיהדר. ועל כרחך דגם מקמי קבלת מי שפרע' ליכא קניין המעות עוד, וחיוב קבלת מי שפרע' הוא חיוב בפני עצמו דרבנן, והוא חיוב קלוש, ושפיר מהני טעם כל דהו לאיפטורי, וזה פשוט.

ביטול גוף השליחות בעיוות השליח

עיין קונטרס **גבורות שמונים** (אות סא דף נב. ד"ה ואולם נראה) מה שדנתי שם בפירוש **הרשב"א** (נדרים לו. ד"ה ואי), דשליחות של גוף העבודה מתבטלת מפאת לתקוני שדרתיך כו' (ראה נדרים שם), ודנתי שם בזה, דראוי לומר דרק העוות הוא דיתבטל, עיין שם היטב מה שכתבתי שם בזה.

וכעת נזכרתי רש"י בבא מציעא (עד: ד"ה ותיפוק), דמשמע שם כן - דרק על העיוות הוא דאין נעשה

שליח, מטעמא דלתקוני כו', אבל גוף השליחות אין מתבטלת, עיין שם היטב.

ועיין עוד שם (קח.) בגמרא, סבור מינה מצי אמר ליה לתקוני כו', עיין שם דגם שם הכוונה העוות יתבטל, ויקח המצרן הקרקע, ויתן רק מנה, ומנה השני יפסיד, דלמנה השני דהוא עוות - לא היה שלוחו. דעל כרחך אין הכוונה דיתבטל השליחות לגמרי - ולא יקח המצרן השדה כלל, דהא פשיטא בלאו הכי דאין המצרן מוכרח לקחת השדה על כרחו, ורק אם רוצה בה לוקחה ונעשה זה שלוחו למפרע, ועל כרחך הכוונה כנ"ל - דיהיה בידו ליקח השדה, ולא יתן העודף שנתן על שווייה. ועל זה אמר לו מר קשישא כו' (שם), דאין אונאה לקרקעות, ואם רוצה המצרן להחזיק בה שיהיה זה שלוחו בקנייתו - צריך לתת לו כל הדמים שנתן.

'לפני עור' בהלוואה בלא עדים

עיין בבא מציעא (עה:), כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים - עובר משום 'ולפני עור לא תתן מכשולי' (ויקרא יט. יד). והיינו מחשש שמא יכפור הלוה, ולא סמכינן אחזקת כשרות שלא יכפור.

ואולם רש"י ז"ל (ד"ה עובר) כתב שם: שעולה על רוחו של לזה לכפור. ומשמע דלא חיישינן באמת שיכפור בפועל, רק שמא יעלה על מחשבתו לכפור, ורק על זה הוא דליכא חזקת כשרות, כי אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח, ואף דיהיה שליט בעצמו לבלי לעשות כמחשבתו זאת, מכל מקום שלא יעלה על מחשבתו כלל - על זה ליכא חזקת כשרות באדם בינוני, ועל כן יש כאן משום 'לפני עור' על המחשבה שמכשילו במחשבה רעה.

הנותן לחבירו מאכל לאוכלו רק בשבת | נודר להביא מנחה ביום טוב | עבירה ומצוה הנעשית בשבת |
אם דבר הקרב ביו"ט נעלה יותר מהקרב בחול

בבבא מציעא (עה:), דלמא התם נמי דאדעתא דפורים הוא דיהב ליה, אדעתא דמידי אחרינא לא יהיב ליה.

עיין אריכות בשו"ת **חות יאיר** (סימן רלב), ומה שכתב שם (ד"ה כל) דהנותן לחבירו דבר מאכל לאוכלו בשבת - אסור לאוכלו בחול, עיין ספר **מנחת פתים** אורח חיים (סימן רמב סעיף א ד"ה ועיין) הביא דוגמא ירושלמי נזיר (פ"ה ה"א), דהנודר להביא מנחה ביום טוב - לא יביאה בחול, דיום טוב קובע, עיין שם.

ושם צריך ביאור באמת, טעמא מאי. אולי מפאת דהאכילה ביום טוב מצוה להדיט, לכן יש

בכל דבר הקרב לגבוה אז גם כן עניין מצוה טפי במזמן אחר, מפאת שלא יהא שולחך מלא ושלחן רבך ריקם - כש"ס ביצה (כ.). ואף דאין יוצאין במנחות משום שמחה, כמבואר בחגיגה (ח.), מכל מקום יש עניין מצוה בהקרבתו לגבוה וכנ"ל.

ולפי מה שכתב בספר **מתן שכרן של מצוות** להפרי מגדים ז"ל (חקירה ח), דכל עבירה הנעשית בשבת חמורה מאילו נעשית בחול, מפאת קדושת הזמן, עיין שם. אם כן נראה גם כן דמצוה הנעשית בזמן מקודש - עדיפא מנעשית בחול, ואם כן טעם הירושלמי פשוט.

ועיין עוד תוספות חגיגה (ו. ד"ה דנין) מה שכתבו שם: ולא בעי למימר דנין יום טוב מיום טוב, לאפוקי נשיאים דחול הוי, דלא מצינו ליה האי חילוקא בשום מקום, עכ"ל.

ואילו נאמר דקרבת הקרב ביום טוב עדיף מקרבן הקרב בחול, כדמשמע שטחיות הירושלמי הנ"ל - דיום טוב קובע, אם כן הא שפיר אית לן למימר האי חילוקא, דיש לנו לדון יותר קרבן הקרב ביום טוב מקרבן הקרב ביום טוב, דבר הדומה מדבר הדומה, משנודנו מקרבן הקרב בחול. ועל כרחך דאין חילוק בעצם הקרבן דבר בין אם הוא קרב ביום טוב לאם הוא קרב בחול, ועל כן שפיר אין לומר דנין קרבן הקרב ביום טוב כו', כיון דהקרבתו שוה לקרבן הקרב בחול כמו ששוה לקרבן הקרב ביום טוב, ואין אל היום טוב עניין בגוף הקרבן דבר, ולכן שפיר לית לן למימר האי חילוקא, ודו"ק היטב מאוד.

ועיין עוד שבועות (ב:) במשנה, מהו שיקרבו זה בזה. אמר להו יקרבו. ומשמע גם כן דקרבת הקרב ביום טוב אין בו מעלה יותר מאם קרב בחול, דאם לא כן, לא היה ראוי להקריב שעיר הרגל בראש חודש דהוי ליה הורדה בקודש - וכירושלמי נזיר הנ"ל, וכי היכא דאין משנין מתפילין של ראש לשל יד מהאי טעמא (ראה מנחות לד:).

ועיין ירושלמי שבועות שם (פ"א ה"א), אם כן יהו כו', אבל של יום כיפורים אין קריבין בראש חודש, שאין מורדין בקודש, עיין שם דחשיב ליה הורדה רק מפאת דשל יום הכיפורים כפרתו מרובה, דמכפר על שלשה דברים, מה שאין כן בראש חודש מכפר רק על דבר אחד - על טהור שאכל את הטמא. ומהאי טעמא הוא דקשיא להו לרבנן על רבי שמעון שם בזה. ומה שאין כן אילו היתה כפרתן שוה לא היה חשוב הורדה, מפאת דהיה לו להיות קרב ביום מקודש טפי ביום הכיפורים - ואילו עתה קרב רק בראש חודש, עיין שם היטב ותבן.

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאים:

"כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושב בעולם העליון"

(הבטחתו של רבינו ז"ע סמוך להסתלקותו, באוני חתנו הגה"צ רבי יצחק מעגל מדרגת שטערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולהתרומות:

טל: 1800-200-855 | דוא"ל: ot035104720@gmail.com